

# **Masterplan Homoseksualiteit bespreekbaar maken in etnische kring**

FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

September 2005

## Inhoudsopgave

<b>1</b>	<b><u>Uitgangspunten</u></b>	<b>2</b>
1.1	<u>Situatieschets</u>	2
1.2	<u>Probleemstelling</u>	3
1.3	<u>Cijfermatige onderbouwing</u>	4
1.4	<u>Politiek-bestuurlijke context</u>	4
1.5	<u>Doelstellingen</u>	4
1.6	<u>Doelgroep</u>	6
1.7	<u>Aansluiting bij andere initiatieven</u>	6
1.8	<u>Gevolgde werkwijze en vervolgstappen</u>	7
<b>2</b>	<b><u>Organisatie</u></b>	<b>8</b>
2.1	<u>Lead-partner Forum</u>	8
2.2	<u>Partners</u>	8
2.3	<u>Regie</u>	9
<b>3</b>	<b><u>Uitvoering</u></b>	<b>11</b>
3.1	<u>Visie: naar gedeeld burgerschap</u>	11
3.2	<u>Strategie: jongeren actieve rol in de uitvoering</u>	13
3.3	<u>Activiteiten</u>	14
3.4	<u>Media</u>	25
<b>4</b>	<b><u>Monitoring, evaluatie en mainstreaming</u></b>	<b>27</b>
4.1	<u>Monitoring en evaluatie</u>	27
4.2	<u>Mainstreaming</u>	27
	<u>Bijlage 1: Planning</u>	29
	<u>Bijlage 2: Mainstreaming</u>	30
	<u>Bijlage 2: Mainstreaming</u>	30
	<u>Bijlage 3: Vragen voor monitoring en evaluatie</u>	31
	<u>Bijlage 4: Participatieladder</u>	32

# 1. Uitgangspunten

## 1.1 Situatieschets

Homoseksueel gedrag is universeel – homoseksuele identiteit en levensstijl zijn dat niet. Nederland heeft tolerantie ten aanzien van homoseksuelen hoog in het vaandel staan. De gelijkheid en gelijkwaardigheid van homoseksuelen aan heteroseksuelen zijn hier vastgelegd in wetten en bepalingen; het overgrote deel van de samenleving accepteert de aanwezigheid van homoseksuelen en men juicht het veelal toe dat homo's en lesbo's openlijk voor hun geaardheid uitkomen.

Voor sommige allochtone groepen is die tolerantie voor homoseksualiteit moeilijk te begrijpen. Zij zien homoseksualiteit als een verschijnsel dat wezensvreemd is aan 'hun' cultuur. Niet zelden vinden zij (de zichtbare aanwezigheid van) homoseksuelen shockerend en verwerpelijk. De laatste jaren zien wij de afwijzing van homoseksualiteit door bepaalde allochtone groepen scherper naar voren komen. Homoseksualiteit wordt veroordeeld met een beroep op de waarden en normen van de eigen culturele (etnische, religieuze) gemeenschap; de gelijkheid en gelijkwaardigheid van homoseksuelen worden in- en expliciet terzijde geschoven als uitingen van de Nederlandse cultuur, die men niet kan of wenst over te nemen.

Binnen de allochtone gemeenschappen lijkt de moeizame omgang met homoseksualiteit het zwaarst bij jongeren op te spelen. We horen bijvoorbeeld vaker dan vroeger over agressie van Marokkaanse jongeren tegen homoseksuelen op school en op straat.

Homoseksualiteit is eigenlijk voor alle jongeren een 'moeilijk' onderwerp. Er zijn maar weinig jongeren, autochtoon of allochtoon, voor wie homoseksualiteit iets vanzelfsprekends is. Dat geldt voor jongeren die ontdekken zélf homoseksuele gevoelens te hebben net zo goed als voor alle andere jongeren, die ontdekken in een wereld te leven waarin niet iedereen heteroseksueel is. Ontluikende seksualiteit, het zoeken naar een eigen identiteit, machogedrag: het zijn de bekende factoren die verklaren waarom zoveel jongeren in beginsel afhoudend staan ten aanzien van homoseksualiteit. Je moet ermee 'leren omgaan'.

Voor allochtone jongeren wordt het dubbel moeilijk om met homoseksualiteit te leren omgaan als de eigen gemeenschap vanuit religieuze overtuigingen en culturele tradities homoseksualiteit verwerpt.

In de regel streven jongeren ernaar te voldoen aan zowel de verwachtingen van 'thuis' als die van 'buiten'. Ze zoeken naar manieren om verschillende normen- en waardenpatronen met elkaar in evenwicht te brengen. Dit doen ze door 'heikele' onderwerpen thuis ter sprake te brengen en door in het openbaar overtuigingen, gebaseerd op de eigen culturele achtergrond, hardop uit te dragen. Of juist omgekeerd: door in het openbaar (met vrienden) te praten over zaken als seksualiteit. In het debat met 'eigen mensen' en met 'buitenstaanders' leren zij hun private mening en publieke gedrag met elkaar in balans te brengen.

## 1.2 Probleemstelling

In veel allochtone gemeenschappen is het thema homoseksualiteit onbespreekbaar. Zo'n omgeving maakt het voor allochtone jongeren bijna onmogelijk de waarden en normen van de eigen gemeenschap te vergelijken en te verenigen met de Nederlandse principes van tolerantie, acceptatie en respect. In een omgeving waar niet, of alleen afkeurend over het thema wordt gesproken, worden jongeren in hun afwijzing van homoseksualiteit bevestigd. Deze jongeren maken een geforceerde keuze: door in navolging van de eigen kring homoseksualiteit te verwerpen, nemen allochtone jongeren afstand van de Nederlandse samenleving. Zo dreigt het thema homoseksualiteit te politiseren: jongeren uit etnische groepen profileren zich op antihomoseksuele standpunten en gedrag, zonder dat zij met een beroep op de principes van tolerantie, acceptatie en respect hier door de eigen kring (ouders) op worden teruggefloten.

Wij constateren kortom een maatschappelijk probleem dat zes dimensies kent. Deze zes dimensies liggen in elkaars verlengde en vormen zo een gesloten cirkel, die moet worden doorbroken. Onderstaand kader geeft deze zes dimensies weer.

### Homoseksualiteit in allochtone gemeenschappen: zes dimensies

1. *Onbegrepen principes*  
De Nederlandse principes van tolerantie, acceptatie en respect jegens homoseksuelen worden door veel allochtone gemeenschappen niet of slecht begrepen.
2. *Onbespreekbaar thema*  
Homoseksualiteit is in deze allochtone gemeenschappen vaak niet bespreekbaar, of alleen in termen van afkeuring en verwerping.
3. *Jongeren zijn van nature afhoudend jegens homoseksualiteit*  
Allochtone jongeren zijn zoals de meeste jongeren in eerste instantie afhoudend jegens homoseksualiteit. Die houding wordt binnen de eigen kring versterkt doordat binnen de negatieve perceptie jegens homoseksualiteit overheerst.
4. *Negatieve percepties worden niet genuanceerd*  
Doordat homoseksualiteit als onbespreekbaar thema is gediskwalificeerd, is het voor allochtone jongeren zeer moeilijk het negatieve oordeel van de eigen gemeenschap te nuanceren. Voor ervaringen 'van buiten' of voor principes als tolerantie en respect jegens homoseksuelen is in de eigen kring geen plaats.
5. *Homofob gedrag wordt identiteit*  
Allochtone jongeren profileren zich met antihomoseksuele uitingen en gedrag, als manifestaties van de waarden en normen van de eigen cultuur.
6. *Bestaand beleid heeft weinig effect*  
Regulier beleid, gericht op emancipatie, het bestrijden van vooroordelen, en wederzijdse verdraagzaamheid sluit onvoldoende aan op de belevingswereld van veel allochtone gemeenschappen. Dit komt onder andere doordat allochtonen in dit beleid te weinig erkenning voor de eigen overtuiging en positie zien.

### 1.3 Cijfermatige onderbouwing

Cijfermateriaal dat de probleemstelling onderbouwt is slechts zeer summier beschikbaar. Het onderwerp homoseksualiteit bevindt zich binnen de allochtone gemeenschappen grotendeels in de taboesfeer. Dat maakt het moeilijk statistisch materiaal te verzamelen over de perceptie hierover. Recent onderzoek dat bureau Motivaction heeft verricht in opdracht van het televisieprogramma Netwerk geeft evenwel enig inzicht in deze materie. De uitkomsten van dit onderzoek worden momenteel door ons op bruikbaarheid geanalyseerd.

Volgens recent VWS-onderzoek is 6% van de in Nederland wonende bevolking homoseksueel. Dit cijfer wordt tegenwoordig algemeen gehanteerd. Hieruit kan een indicatie worden afgeleid met betrekking tot het belang om homoseksualiteit bespreekbaar te maken voor allochtone jongeren. Kijk bijvoorbeeld naar de gemeente Amsterdam, waar 50% van de jongeren (16 – 24 jaar) van allochtone afkomst is. Dat betekent dat er zo'n 3.000 homoseksuele allochtone jongeren wonen in Amsterdam. Zij zijn echter nauwelijks zichtbaar.

Ook cijfers over geweld tegen homoseksuelen door allochtonen ontbreken hoegenaamd (of zijn uitermate onbetrouwbaar). Sowieso wordt bij de meeste aangiftes bij de politie door homoseksuelen van geweldsdelicten géén melding gemaakt van de eigen seksuele oriëntatie. Dat gebeurt in naar schatting slechts 10% van de gevallen. Daar wordt bij de registratie ook niet naar gevraagd, net zo min als naar de etniciteit van de (vermoedelijke) dader.

### 1.4 Politiek-bestuurlijke context

Het hierboven geschetste probleem (de zes dimensies) is reden tot zorg en aanleiding tot actie. Ter uitvoering van amendementen op de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie (29 800 VI) door het lid Van der Laan heeft het Ministerie van Justitie (DCIM) middelen beschikbaar gesteld (300.000 euro voor het begrotingsjaar 2005) om het bespreekbaar maken van homoseksualiteit in allochtone gemeenschappen te stimuleren. DCIM heeft FORUM, Instituut voor Multiculturele ontwikkeling bij brief van 11 mei 2005 verzocht een 'masterplan' op te stellen dat een kader moet bieden voor activiteiten die bijdragen aan het realiseren van dit doel.

### 1.5 Doelstellingen

#### *Doelstelling 1*

In nauwe samenwerking met de diverse doelgroepen en hun vertegenwoordigers zullen wij homoseksualiteit bespreekbaar maken binnen de etnische gemeenschappen, door het als thema voor jongeren te agenderen.

#### *Doelstelling 2*

Tevens zullen we de uitvoering van het masterplan zo inrichten, dat de ontwikkelde kennis, samenwerkingsrelaties en methodieken bij FORUM verankerd worden, zodat

op basis daarvan na 2005 effectieve vervolgvactiviteiten kunnen plaatsvinden (*mainstreaming*).

Onder bespreekbaar maken verstaan wij: het stimuleren van een open en kritische houding onder allochtone jongeren en hun omgeving betreffende het thema homoseksualiteit, waarbij:

- onderscheid wordt gemaakt tussen feiten en overtuigingen,
- ruimte wordt geboden voor meningsuitwisseling en meningsvorming,
- ruimte bestaat voor positieve én negatieve opvattingen over homoseksualiteit. Jongeren moeten de kans krijgen oprecht beleefde (religieuze) overtuigingen te uiten – ook als die niet ‘politiek correct’ zijn,
- private mening en openbaar gedrag als gescheiden sferen worden gezien,
- (verbale) agressie plaatsmaakt voor acceptatie en tolerantie,
- de normen en waarden van de eigen gemeenschap actief in evenwicht worden gebracht met die van de Nederlandse samenleving als geheel (tolerantie, acceptatie en respect).

Op lange termijn kan het bespreekbaar maken van homoseksualiteit de perceptie van allochtone jongeren in positieve zin beïnvloeden, en daarmee de cirkel kan doorbreken die staat beschreven in paragraaf 1.2 (de zes dimensies). Voor uitvoering van het masterplan is door DCIM echter slechts korte tijd (effectief 4 maanden) beschikbaar gesteld. In die periode zullen we ons beperken tot een eerste stap in het stimuleren van een open en kritische houding onder allochtone jongeren en hun omgeving betreffende het thema homoseksualiteit. We zullen allochtone jongeren en hun omgeving:

- laten deelnemen aan *debatten en discussies* over homoseksualiteit,
- *middelen en ondersteuning* bieden om hun opvattingen over homoseksualiteit te (her)formuleren en desgewenst uit te dragen,
- via openbare en semi-openbare kanalen *informer* over homoseksualiteit.

We wijzen erop, dat de korte tijdsspanne die voor de uitvoering van het masterplan beschikbaar is (september – december 2005), onvoldoende is om duurzame effecten te bewerkstelligen binnen de doelgroep. De doelstelling ‘bespreekbaar maken homoseksualiteit in etnische kring’ kan alleen via langdurige inspanning worden bereikt. Voor een volledige uitvoering van de activiteiten in dit masterplan is een periode tot en met 2007 nodig. Daarmee zou dit masterplan ‘in de pas lopen’ met de plannen die momenteel door OCW en VWS worden ontwikkeld ter invulling van de respectievelijke amendementen van Van der Laan.

De periode september – december 2005 kan niet meer zijn dan de opbouwfase van een langerlopend project. Gedurende de opbouwfase (september – december 2005) realiseren we de aanvangswerkzaamheden per activiteit. Deze werkzaamheden staan als resultaat per activiteit benoemd.

## 1.6 Doelgroep

Het masterplan gaat uit van jongeren:

- in de leeftijd van circa 14 tot 24,
- met een allochtone (en zeker niet uitsluitend islamitische!) achtergrond,
- op alle onderwijsniveaus (voortgezet, VMBO, MBO en HBO),
- vooral (maar niet uitsluitend) in de randstad.

Een deel van de activiteiten in het masterplan is algemeen van karakter en bedoeld voor de gehele jongerendoelgroep zoals hierboven omschreven. Daarnaast zijn er activiteiten toegespitst op specifieke deelgroepen, onder te verdelen naar

- etniciteit (in ieder geval Marokkaans, Turks, Surinaams/Antilliaans, Zuid-Europees),
- opleidingsniveau/leeftijd (VMBO enerzijds, MBO/HBO anderzijds).

Uiteraard wordt in het masterplan rekening gehouden met allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag; voor hen worden specifieke ('besloten') activiteiten ondernomen. Allochtone lesbische meiden zullen in de activiteiten aparte aandacht krijgen. Binnen de etnische groepen denken we dat er extra aandacht voor met name Antillianen moet zijn, gezien de problematiek rondom homoseksualiteit binnen deze kring.

Tot slot biedt het masterplan activiteiten, gericht op de 'kringen' rondom de doelgroep: de eigen gemeenschappen (ouders, opvoeders, familie, sociale omgeving) en de Nederlandse samenleving (met name autochtone leeftijdgenoten) als geheel.

## 1.7 Aansluiting bij andere initiatieven

De in dit masterplan voorgestelde activiteiten zullen, via overleg met betrokken organisaties, aansluiten bij andere landelijke initiatieven met betrekking tot (homo)seksualiteit en (allochtone) jongeren. Doel is wederzijds van kennis en netwerken te profiteren, en 'dubbelingen' te voorkomen. Het gaat daarbij in ieder geval om:

- de Dialoog (samenwerkingsverband COC, Humanistisch Verbond, Islam & Burgerschap en stichting Yoesuf), gefinancierd uit VWS-middelen,
- 4-stedenproject binnen de hulpverlening in de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Tilburg. (Gefinancierd uit VWS-middelen. Het Kenniscentrum homo-emancipatiebeleid voert het ambtelijk secretariaat),
- activiteiten binnen het onderwijs, vanuit OCW-middelen,
- initiatieven voor diverse etnische minderheidsgroepen, georganiseerd door o.a. stichting Habibi Ana (het project Marhba) en Schorer (het project Veilige haven).

Voorts is in het masterplan naar aansluiting gezocht op initiatieven die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Daarbij dient uiteraard met name De Dialoog te worden

genoemd, waarin door veel van de Masterplanpartners is samengewerkt. Hier zijn grote en goede resultaten geboekt in het bespreekbaar maken binnen de etnische gemeenschappen van (homo-)seksualiteit c.q. seksuele diversiteit. Daar, waar we over mooie resultaten uit de afgelopen jaren beschikken, zet het masterplan dan ook niet in op een 'herhaling van zetten' maar op *mainstreaming* van methoden en werkvormen: het bruikbaar maken van ervaringen door andere, nieuwe groepen. Concreet zal een slag worden gemaakt ván moslims als doelgroep náár de overige doelgroepen van het integratiebeleid.

## 1.8 Gevolgde werkwijze en vervolgstappen

Het masterplan is als volgt tot stand gekomen. Forum heeft relevante organisaties benaderd met het verzoek activiteiten te ontwikkelen die bijdragen aan de twee doelstellingen van het masterplan. Het gaat om stichting Habibi Ana, stichting Yoesuf, COC Landelijk, COC Amsterdam, het Humanistisch Verbond, het Kenniscentrum voor homo-emancipatiebeleid en Schorer. Deze organisaties beschikken over relevante ervaring, methodologische kennis én een landelijk netwerk aan ter zake doende contacten. De organisaties hebben projectvoorstellen (of deelbijdragen daaraan) ingediend bij Forum. In de projectvoorstellen worden activiteiten beschreven, met aandacht voor werkwijze, doelgroep, verwacht resultaat, betrokkenheid van de jongeren zelf, *mainstreaming* en samenwerking, gericht op overdracht van kennis en vaardigheden tussen de diverse etnische groepen. De projectvoorstellen gaan vergezeld van een begroting.

In het masterplan vindt u een korte weergave van de voorgestelde activiteiten. Over deze activiteiten dient Forum nog nadere financiële en werkafspraken te maken met de uitvoeringspartners. Uitvoering van de activiteiten is daarom onder voorbehoud van het bereiken van overeenstemming tussen Forum en de uitvoeringspartners.

Forum sluit met iedere uitvoeringspartner een overeenkomst zodra van DCIM akkoord is verkregen voor uitvoering van het masterplan. Wij verwachten dat de overeenkomsten in september/oktober kunnen worden gesloten. In iedere overeenkomst leggen wij op basis van de ingediende projectvoorstellen werkafspraken vast, inclusief planning, aansturing, verantwoordelijkheidsverdeling, resultaat- en rapportageverplichtingen en financiële verplichtingen tussen Forum en de betreffende uitvoeringspartner. De overeenkomsten zijn juridisch bindend.



## 2 Organisatie

### 2.1 Lead-partner Forum

Voor organisaties op het terrein van integratie van etnische minderheden is de methodologische ervaring van Forum in (seksualiteits)vraagstukken van groot belang. Voor organisaties op het terrein van (homo-)seksualiteit is Forum het eerst aangewezen aanspreekpunt wanneer het gaat om het benaderen van de allochtone gemeenschappen. Forum wordt door hen o.a. gewaardeerd vanwege hun kennis van en toegang tot het jongerenwerk. Forum beschikt kortom over expertise waarmee zij een brugfunctie kan vervullen tussen organisaties die zich bewegen op zeer verschillende beleidsterreinen.

### 2.2 Partners

Het masterplan wordt gerealiseerd in nauwe samenwerking met relevante partners op de terreinen integratie en homo-emancipatie. DCIM heeft FORUM expliciet gevraagd het masterplan in concordantie met deze partners op te stellen. Ons streven is, *voort te bouwen* op ervaringen, kennis en netwerken die de afgelopen jaren in het veld tot stand zijn gekomen.

FORUM werkt in het kader van het masterplan samen met drie groepen partners. Deze staan in onderstaand schema benoemd.

<p><i>Groep I: Organisaties van doelgroepen van integratiebeleid</i></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• De LOM-organisaties: SMT, IOT, LOWM, OCAN, LIZE, CIO en VON en IOC</li><li>• De overkoepelende moslimorganisaties CMO en CGI</li></ul>
<p><i>Groep II: Organisaties, betrokken bij het homo-emancipatiebeleid*)</i></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• COC Nederland</li><li>• COC Amsterdam</li><li>• Stichting Habibi Ana</li><li>• Stichting Yoesuf</li><li>• Schorer (Veilige haven)</li><li>• Humanistisch Verbond</li><li>• Kenniscentrum voor homo-emancipatiebeleid</li><li>• LBR</li><li>• Rotterdam Verkeert</li></ul>

*Groep III: Organisaties en bedrijven die bijdragen aan uitvoering masterplan*

- Expresso
- Radio FUNX
- Cool politics
- Lokale moslimorganisaties/moskeeën,
- Lokale afdelingen van COC en Humanistisch Verbond
- Uitgaansleven zoals PANN Utrecht, Trut Amsterdam, Art Launch, Nachtwacht Amsterdam

*\*) In overleg met reeds genoemde partners zal deze groep, waar relevant en mogelijk, worden uitgebreid met organisaties/belangenbehartigers van homoseksuelen binnen niet-islamitische doelgroepen. Dan gaat het om Zuid-Europeanen, Molukkers en vluchtelingen, en met name Surinamers (Hindoestanen) en Antillianen. Zeker voor deze twee laatste groepen lijkt homoseksualiteit een 'gevoelig' thema te zijn.*

*Samenwerking in ontwikkelfase*

Ten behoeve van de voorbereiding van het masterplan is ondertussen met vrijwel alle genoemde organisaties onder I en II contact gelegd.

*Samenwerking in uitvoering: intervisiegroep*

De activiteiten uit het masterplan worden uitgevoerd door de organisaties die daartoe het meest geëigend zijn: de organisaties uit groep II. Deze organisaties zullen met elkaar samenwerken en overleggen in de zogenaamde intervisiegroep (zie 2.3).

*Samenwerking in monitoring, evaluatie en mainstreaming: klankbordgroep*

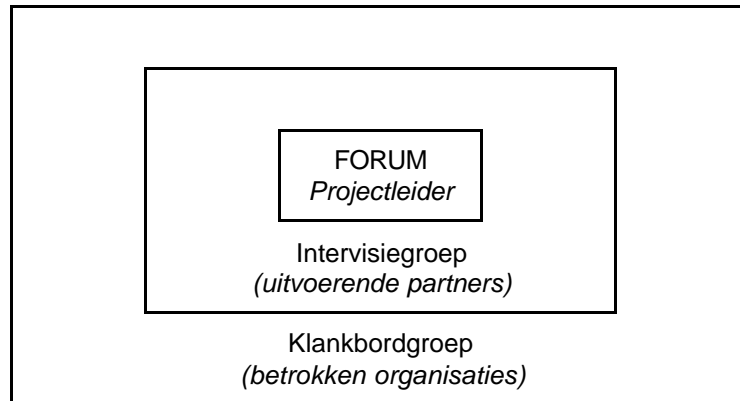
De uitvoering van het masterplan zal door FORUM worden gemonitord in nauwe afstemming met de organisaties uit I en II. Tijdens de uitvoering en na afloop wordt gekeken of de activiteiten gewenste resultaten opleveren. Dit gebeurt door participatie van observatoren aan (een selectie van) de activiteiten en door regulier overleg tussen de partners uit groep I en II onder leiding van FORUM. Dit overleg is mede bedoeld voor mainstreaming: de overdracht van kennis, ervaring en methodieken tussen organisaties en etnische groeperingen. Dit overleg noemen wij de klankbordgroep (zie 2.3).

Monitoring en evaluatie aan de hand van vooraf vastgestelde criteria resulteert in overdraagbare ervaring, kennis en producten die na de uitvoering van het masterplan ter beschikking komen aan de partnerorganisaties en relevante derden (zie 4).

## 2.3 Regie

FORUM is als opdrachtnemer van DCIM verantwoordelijk voor de totstandkoming en realisatie van het masterplan en voert daarom de regie bij de ontwikkeling, implementatie en monitoring/evaluatie/mainstreaming van het masterplan. De

samenwerking tussen FORUM en andere relevante partijen wordt in onderstaand schema weergegeven.



- FORUM stelt een projectleider aan die zorgdraagt voor de voortgang. Taken: planning, financiën, communicatie, verantwoording aan opdrachtgever. De projectleider voert op dagelijkse/wekelijkse basis werkzaamheden uit. Voorts worden binnen Forum een projectsecretariaat en projectondersteuning georganiseerd.
- Voor de inhoudelijke samenhang wordt een intervisiegroep ingesteld waarin FORUM contact onderhoudt met uitvoerende partijen. Taken: inhoudelijke monitor, onderlinge afstemming, methodiekontwikkeling. De intervisiegroep komt gedurende de projectperiode tenminste 5 keer bijeen.
- Voor de inbedding in het breder veld van integratie en homo-emancipatie wordt een klankbordgroep ingesteld. Taken: advisering, aanvullende ondersteuning, beoordelen van resultaat en effect, evaluatie en mainstreaming. De klankbordgroep komt drie of vier keer bijeen.

## 3 Uitvoering

### 3.1 Visie: naar gedeeld burgerschap

In een recente notitie van Forum over het spanningsveld tussen homoseksualiteit en allochtone gemeenschappen worden twee kerngedachten geformuleerd:

1. Het is nodig de kennis onder allochtonen over homoseksualiteit te verbeteren om vooroordelen en misvattingen ten aanzien van homoseksualiteit te bestrijden teneinde discriminatie en uitsluiting tegen te gaan.
2. Er moet aandacht zijn voor diversiteit in uitingvormen van homoseksualiteit en homo-emancipatie (er bestaan geen normen voor leefstijlen).<sup>1</sup>

De visie van het masterplan bouwt voort op de eerste van deze twee kerngedachten. De tweede kerngedachte komt met name terug in onze strategie (zie 3.2).

#### 3.1.1 Private mening en publiek gedrag: groei naar gedeeld burgerschap

Wij gaan ervan uit dat iemands houding ten aanzien van homoseksualiteit door een combinatie van vier factoren wordt bepaald:

1. Gedeelde overtuigingen (religie, cultuur).
2. Persoonlijke opvattingen en identiteit (emoties, ideeën en ervaringen).
3. Kennis van feiten.
4. Interactie met derden.

Wij maken onderscheid tussen private mening en publiek gedrag. Het gaat er ons inziens niet primair om de (jonge) leden van allochtone gemeenschappen aan te zetten tot acceptatie van – wat wordt genoemd - 'de normaliteit van homoseksualiteit'. Wél gaat het erom, allochtone jongeren te stimuleren tot tolerantie en respect jegens homoseksuele mannen en vrouwen. De overtuigingen die men deelt binnen de eigen kring horen respectvol gedrag in het openbare leven niet in de weg te staan. We zetten in het masterplan dus niet primair in op beïnvloeding van factor 1 (overtuigingen) of 2 (persoonlijke opvattingen), maar willen sturen via factor 3 en 4. We willen onkunde wegnemen en argumenten corrigeren die niet op feiten, maar op emoties zijn gestoeld. We willen dat allochtone jongeren homoseksualiteit leren erkennen als onderdeel van de eigen leefwereld, en homoseksualiteit erkennen als een geaccepteerd onderdeel van de Nederlandse samenleving. Dat is onderdeel van de ontwikkeling die jongeren doormaken in hun groei naar gedeeld burgerschap.

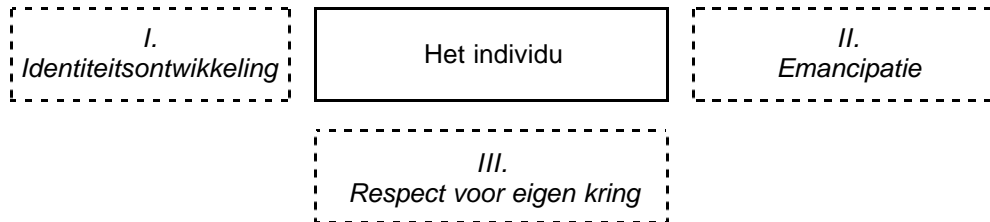
Wij beschouwen het masterplan als een strategie om allochtone jongeren te ondersteunen in die ontwikkeling naar gedeeld burgerschap. Het gaat om ondersteuning op drie onderling samenhangende 'ontwikkelingsvelden'. Deze ontwikkelingsvelden staan hieronder schematisch weergegeven.

---

<sup>1</sup> (Homo)seksualiteit en de multiculturele samenleving. Interne notitie. Forum september 2003

## GEDEELD BURGERSCHAP

---



### 3.1.2 Respect, tolerantie en acceptatie

Respect, tolerantie en acceptatie zijn sleutelbegrippen voor de activiteiten die in het kader van het masterplan zullen worden ondernomen. Het definiëren van deze begrippen is *work-in-progress*: tijdens de uitvoering van het masterplan zullen wij beoordelen (monitoring, evaluatie) in hoeverre onderscheid tussen deze begrippen functioneel is in het bewerkstelligen van de gewenste doelstellingen (bespreekbaar maken homoseksualiteit). De begrippen worden vaak door elkaar gebruikt. Voorlopig hanteren we onderstaande benadering van de begrippen.

Respect, tolerantie en acceptatie geven het onderscheid weer dat een individu weet aan te brengen tussen zijn private mening en zijn publiek gedrag. Respect (c.q. tolerantie, acceptatie) voor 'anderen' kan worden opgebracht, ook als het gedrag of de levensstijl van die ander ingaat tegen, en ver afstaat van, de eigen overtuigingen, normen en waarden.

Het tonen van respect kan 'zonder aanzien des persoons' worden gebaseerd op het inzicht dat niet iedereen dezelfde normen en waarden deelt. Bovendien vereisen de eigen morele en normatieve uitgangspunten vaak een respectvolle omgang met medeburgers. Respect, tolerantie en acceptatie duiden op een zekere bereidheid tot aanpassing van de eigen normen, waarden en overtuigingen aan de realiteit van de samenleving waarvan men deel uitmaakt.

Het is belangrijk te onderstrepen dat respect, tolerantie en acceptatie per definitie wederkerige begrippen zijn. Respect, tolerantie en acceptatie moeten allochtonen én autochtonen voor elkaar kunnen opbrengen. Anders blijven het lege woorden.

### 3.2 Strategie: jongeren actieve rol in de uitvoering

Ondanks recente geluiden over allochtone jongeren die zich in min of meerdere mate zouden afsluiten van de Nederlandse samenleving, gaan wij er vanuit dat jongeren in beginsel open staan voor denkwijzen en opvattingen die voor hen nieuw zijn. Jongeren hebben hun normen- en waardenpatroon nog niet gefixeerd en zijn bereid thema's als homoseksualiteit ter discussie te stellen. Daarom krijgt de doelgroep een actieve rol in de uitvoering van het masterplan. Wij kiezen voor een aanpak, waarin allochtone jongeren zélf het thema homoseksualiteit binnen de eigen kring agenderen.

We merken daarbij op dat juist bij het bespreekbaar maken van seksuele diversiteit, jongeren lang niet altijd op hun etniciteit willen worden aangesproken. Zij worden liever aangesproken op hun '(worsteling met) seksualiteit'. Dat delen zij, gezien hun leeftijd, met elkaar – over de etnische 'grenzen' heen.

Bij deze aanpak volgen we grotendeels de methodieken die door betrokken organisaties de afgelopen jaren zijn ontwikkeld rondom interculturalisatie en het bespreekbaar maken van 'moeilijke thema's' als seksuele diversiteit, de positie van de vrouw, de koran in de westerse samenleving et cetera. Onder andere de activiteiten in het kader van de Dialoog strekken daarbij tot voorbeeld. Ook de ervaringen en expertise uit initiatieven die richting niet-islamitische groepen zijn ondernomen zullen worden gebruikt.

Forum zal input leveren vanuit haar kennis en contacten met betrekking tot het jongerenwerk in Nederland. Veel projecten rondom seksuele diversiteit komen juist daar niet goed van de grond. Terwijl juist binnen het jongerenwerk de 'vrijwilligheid' van de jongeren voorop staat. Binnen hun 'eigen' buurthuizen, ontmoetingscentra et cetera kunnen zij zelf vormgeven aan het gesprek over (homo)seksualiteit. Hier kan een doorbraak in de bespreekbaarheid worden geforceerd.

De relatie tussen de bij het masterplan betrokken organisaties en de doelgroep is als volgt:

De uitvoerende organisaties

- zijn *initiatoren* van de activiteiten. De keuze, welke activiteiten worden uitgevoerd wordt door hen gemaakt (binnen de klankbord- en intervisiegroep),
- *werven* de jongeren binnen de voor hen toegankelijke netwerken; en via de media ook daarbuiten,
- zijn *voorwaardenscheppend*. Zij zorgen dat de jongeren activiteiten kunnen uitvoeren. Op basis van hun kennis en ervaring zetten de organisaties voor iedere activiteit het infrastructurele raamwerk op. Zij zorgen dat de jongeren een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan het agenderen van het thema homoseksualiteit, en daarmee aan de doelstelling van het masterplan,
- zijn *ondersteunend*. Zij zorgen voor methodieken waarmee jongeren worden begeleid en ondersteund in hun groei naar gedeeld burgerschap (counseling bij

persoonlijke ontwikkeling, met extra aandacht voor jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag).

De jongeren

- worden via beschikbare kanalen uitgenodigd *mee te denken* over de inhoud en opzet van bijeenkomsten, debatten en discussies,
- spelen een *leidende rol* in bijeenkomsten, debatten en discussies,
- *dragen inhoudelijk bij* aan de totstandkoming van voorlichtingsmaterialen,
- zijn de *actoren in media-events* rondom dit masterplan.

Bovendien: lokale instellingen en organisaties.

Lokale instellingen worden bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten betrokken, zodat zij zich mede-eigenaar voelen van de acties richting de doelgroepen. Zij zijn als geen ander in staat de specifieke kenmerken van ieder van de deeldoelgroepen te onderscheiden, te verwoorden en te respecteren. De kracht van Forum ligt mede in haar vermogen, deze lokale instellingen te bereiken.

### 3.3 Activiteiten

In deze paragraaf vindt u een opsomming van de activiteiten die wij de komende maanden zullen uitvoeren. We gaan daarbij uit van de projectvoorstellen die op verzoek van Forum door de betrokken organisaties zijn opgesteld. De projectvoorstellen bestaan uit uitvoerige beschrijvingen van iedere activiteit.<sup>2</sup> Hieronder beperken we ons tot een korte en systematische weergave van iedere activiteit. Vanuit onze visie op gedeeld burgerschap (zie 3.1) hebben wij de activiteiten ingedeeld naar de drie ontwikkelingsvelden:

- I. Identiteitsontwikkeling
- II. Emancipatie
- III. Respect voor eigen kring.

Voor de volledigheid wijzen wij er nogmaals op dat de beschikbare periode (september – december 2005) zeer beperkt is om de doelstelling 'bespreekbaar maken homoseksualiteit binnen allochtone gemeenschappen' volledig te realiseren. Voor een volledige uitvoering van de activiteiten in dit masterplan is minimaal een periode tot en met 2007 nodig. De in overleg met DCIM vastgestelde periode september 2005 – februari 2006 beschouwen wij als de opbouwfase.

De activiteiten die wij in de opbouwfase uitvoeren hebben grotendeels een voorbereidend karakter. Het gaat om methodiekontwikkeling, experimentele pilotactiviteiten en het realiseren van op mainstreaming gerichte vormen van samenwerking. Daarnaast hebben de activiteiten tot doel, de allochtone gemeenschappen te wijzen op, en te confronteren met, het vraagstuk van homoseksualiteit en de bespreekbaarheid ervan in eigen kring.

---

<sup>2</sup> Uitgewerkt naar doelstellingen, werkvorm, methodiek, verwachte resultaten en kosten.

Van iedere activiteit staat steeds het resultaat na voltooiing van het Masterplan in februari 2006 benoemd.

Een activiteitenplanning en begroting vindt u in de bijlage.

### 3.3.1 Identiteitsontwikkeling (ontwikkelingsveld I)

De activiteiten binnen ontwikkelingsveld I zijn gericht op ondersteuning van jongeren in het aangaan van het gesprek met elkaar, het verkrijgen van informatie, en het zoeken naar een eigen mening.

We willen binnen dit ontwikkelingsveld jongeren wijzen op de 'nabijheid' van homoseksualiteit in hun eigen omgeving. Homoseksualiteit is niet alleen een verschijnsel van de autochtone Nederlandse cultuur; het bestaat ook binnen de eigen kring. En omgekeerd: allochtone jongeren maken niet alleen deel uit van de eigen gemeenschap; zij zijn ook lid van de Nederlandse samenleving als geheel.

In de activiteiten binnen de ontwikkelingsveld I wordt homoseksualiteit verbonden met het breder thema van seksualiteit. Seksualiteit neemt een belangrijke plaats in in de identiteitsontwikkeling van alle jongeren; het staat dichtbij en is daarom onder voorwaarden wél bespreekbaar. Het 'moeilijke' onderwerp homoseksualiteit kan in deze context relatief eenvoudig en *low-key* ter sprake worden gebracht.

Binnen het veld van identiteitsontwikkeling wordt gebruik gemaakt van methodieken op het terrein van *empowerment*, gericht op het van binnenuit sterker maken van gemeenschappen – waardoor de bespreekbaarheid van moeilijke onderwerpen wordt vereenvoudigt.

Vijf activiteiten worden binnen ontwikkelingsveld I (identiteitsontwikkeling) uitgevoerd.

#### I.1 Serie lokale bijeenkomsten

*Trekker: stichting Habibi Ana in overleg met het Humanistisch Verbond*

*Betrokken: intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Lokale (thema-)bijeenkomsten plaatsgevonden*
- *Handleiding en overdraagbare methodiek ontwikkeld*

Door heel Nederland zal een serie bijeenkomsten worden georganiseerd waar het onderwerp homoseksualiteit ter sprake wordt gebracht. Bijeenkomsten vinden plaats in buurthuizen, jongerencentra, religieuze/culturele centra, scholen, opvanghuizen waar de doelgroep regelmatig komt. De bijeenkomsten zullen relatief besloten van karakter zijn. Bij voorbereiding van de bijeenkomsten wordt de klankbordgroep betrokken, zodat rekening wordt gehouden met specifieke kenmerken van de acht doelgroepen van het integratiebeleid.



De bijeenkomsten zullen worden georganiseerd door stichting Habibi Ana, in samenwerking met Yoesuf, COC Landelijk, Humanistisch Verbond en lokale organisaties (plaatselijke platforms minderheden, scholen, welzijn, jongerenwerk). In vier van deze lokale bijeenkomsten wordt de acceptatie van homoseksualiteit bespreekbaar gemaakt door een relatie te leggen met grondrechtelijke vrijheden in het algemeen en de gelijkheidsbeginselen in onze samenleving in het bijzonder (de Dialoogmethodiek).

Aanvullend volgen grotere lokale thema- en forumbijeenkomsten met een informatief deel en een cultureel deel. In deze grotere bijeenkomsten komen rechtvaardigheid en verdraagzaamheid in seksuele diversiteit aan de orde. De serie bijeenkomsten wordt volledig uitgevoerd door allochtone jongeren en volwassenen en er kan bijvoorbeeld in de Ramadanperiode (oktober-november 2005) mee worden begonnen. Bij de bijeenkomsten zullen de doelgroep aansprekende en/of gezaghebbende figuren worden ingezet.

Op verzoek van Forum neemt stichting Habibi Ana het voortouw in de organisatie van de bijeenkomsten. Voor de invulling wordt beroep gedaan op bij Yoesuf ontwikkelde methodiek. COC Landelijk en het Humanistisch Verbond worden om inzet gevraagd vanwege hun toegang tot lokale jongeren(-netwerken), en bekendheid met de gehanteerde methoden.

We streven naar 1 – 2 bijeenkomsten per provincie en daarboven bijeenkomsten in de grote steden (Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Amsterdam, Eindhoven). Het totaal aantal bijeenkomsten dat zal worden gehouden wordt in overleg met de partners medio oktober vastgesteld.

Forum zal in overleg met de betrokken partners werken aan het overdraagbaar maken en bekendheid geven van de gehanteerde methodieken. Forum zal daarbij met name het contact leggen en faciliteren tussen (organisaties van) de verschillende doelgroepen van het integratiebeleid. Inzet is belangstelling voor deze werkvorm te wekken onder groepen die voorheen niet met de Dialoogmethodiek werden bereikt.

## **I.2 Publiciteitsplan, gericht op de doelgroep**

*Trekker: COC Nederland*

*Betrokken: intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Reeks artikelen gepubliceerd in media die door de acht doelgroepen van het integratiebeleid worden gelezen*
- *Bestand aan relevante en betrokken journalisten en tekstschrijvers vanuit de doelgroepen opgebouwd*

Forum heeft COC Nederland gevraagd bij te dragen aan een plan om brede aandacht te genereren onder de doelgroep voor het bespreekbaar maken van homoseksualiteit in etnische kring.

Via geselecteerde geschreven media wil COC Nederland een serie artikelen of een reportage opzetten die de doelgroep bereikt en hen aanspreekt op een laagdrempelige manier. We denken hier bijvoorbeeld aan het portretteren van jongeren met verschillende achtergronden in 2 of meer jongerentijdschriften, waarin vooroordelen aan bod komen en ontzenuwd worden. Een ander idee is om bekende Nederlanders, helden van jongeren in Nederland en zelf van diverse achtergronden, uitspraken te laten doen over homoseksualiteit. Deze mensen hoeven niet zelf homoseksueel te zijn, belangrijker is dat jongeren van verschillende achtergronden waarde hechten aan de mening van deze publieke figuren.

Verwacht resultaat is dat jongeren in de voor hun vertrouwde media in aanraking komen met het onderwerp homoseksualiteit. Door informatie te geven in het artikel naast de inhoud die aantrekkelijk moet zijn voor de doelgroep wordt 'het nuttige met het aangename gecombineerd'. Met de artikelen verwachten we te bereiken dat er wederzijds kennisgemaakt wordt om zo het begrip en respect voor elkaar te vergroten en vooroordelen, afwijzing en/of angst weg te nemen.

Bereik van deze campagne is in absolute aantallen afhankelijk van de tijdschriften die als partner in dit deelproject betrokken gaan worden. Streven is met meer dan een tijdschrift samen te werken. Gekozen wordt voor tijdschriften die verschillende opleidingsniveaus, leeftijdscategorieën en subculturen binnen de jongerendoelgroep bereiken. Sowieso is het voordeel van tijdschriften dat zij een landelijk bereik hebben en dus verder gaan dan de Randstad of randstedelijke subculturen.

We kiezen ervoor te werken met schrijvers uit de doelgroep zelf, dus jong, Surinaams, Turks, homo of hetero etc. COC Nederland zal schrijvers van artikelen benaderen en opdrachten geven. Het zorgdragen voor een zo breed en effectief mogelijk aanbod van media is de rode draad. Ook zal COC Nederland de kwaliteit bewaken en de inhoud van de artikelen beoordelen.

### **I.3 Serie radio-discussieprogramma's**

*Trekker: COC Amsterdam*

*Betrokken: intervisiegroep FunX, MVS*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Serie van 6 radio-uitzendingen*
- *Contacten netwerk in media geïntensiveerd*

Informatie over homoseksualiteit onder etnische minderheden wordt zelden gegeven door homoseksuelen uit die minderheden. Soms is een enkeling bereid voor de camera te vertellen over zijn of haar positie, maar zo'n publieke *coming out* kan ook nare gevolgen hebben. Ook in de voorlichting op scholen zijn weinig voorlichters uit etnische minderheden te vinden. Intussen is wel positieve ervaring opgedaan met

radio-interviews. Meestal naar aanleiding van concrete gebeurtenissen zijn diverse Marokkaanse mannelijke homo's in praatprogramma's aanwezig geweest. Er is veel belangstelling vanuit de media voor homoseksualiteit onder allochtonen. Bij MVS radio zijn enkele homo's en lesbo's uit etnische minderheden actief. Samen met hen zal een plan gemaakt worden om via de populaire zender FunX programma's over homoseksualiteit te introduceren. FunX wordt door de doelgroep zeer goed beluisterd en hoog aangeschreven.

Debat op de radio kan in anonimiteit plaatsvinden en is daarom een aantrekkelijke manier voor jongeren om zich te uiten over delicate onderwerpen.

Op verzoek van Forum neemt COC-Amsterdam het voortouw in het realiseren van de radioprogramma's. Voor de periode tot en met eind februari 2006 wordt gedacht aan 6 uur uitzending met steeds 2 geïnterviewden, uitgaande van verschillende etnische minderheden: Hindoestanen, afro-homo's, Turken, Marokkanen, moslima's en afro-lesbiennes.

#### **I.4 Deelgroepspecifiek voorlichtingsmateriaal**

*Trekker: Forum, in overleg met stichting Habibi Ana*

*Betrokken: overige leden intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Media- en middenstrategie ontwikkeld*
- *Voorlichtingsmateriaal conform strategie beschikbaar*

Forum zal een media- en middenstrategie uitzetten voor de ontwikkeling en inzet van voorlichtingsmaterialen. Gedacht wordt aan flyers, stickers, posters, een spel, en dergelijke. De materialen zullen ondersteunend moeten zijn aan de algemene doelstellingen van het masterplan (bespreekbaar maken homoseksualiteit binnen etnische gemeenschappen) en aan specifieke activiteiten in het masterplan (bijvoorbeeld materialen ten behoeve van de bijeenkomsten). Doel is de materialen met een houdbaarheid van tenminste een tot twee jaar te ontwikkelen.

Uitgangspunt is voorts te starten met een inventarisatie van bestaande materialen en aandacht te besteden aan een distributie- en promotiestrategie (mainstreaming).

Forum heeft stichting Habibi Ana verzocht een deel van de media- en middenstrategie in te vullen. Andere partners zullen in de strategieontwikkeling worden betrokken, met name Schorer, Kenniscentrum voor homo-emancipatiebeleid en COC Nederland.

Daarbij zal rekening worden gehouden met vergelijkbare middelen die met geld OCW en VWS worden ontwikkeld.

## I.5 Slotmanifestatie

*Trekker: COC Nederland in samenwerking met Humanistisch Verbond*

*Betrokken: klankbordgroep, Coolpolitics*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Manifestatie georganiseerd*
- *Publiciteit n.a.v. manifestatie gegenereerd*

Ter afsluiting van de activiteiten in het kader van het Masterplan heeft Forum aan COC Nederland gevraagd in samenwerking met het Humanistisch Verbond en overige partners een slotmanifestatie te organiseren. Opzet is een evenement te organiseren waaraan mensen meewerken die onder de doelgroep populair zijn en respect genieten. Onderdelen van de middag en/of avond zijn een debat, een lagerhuis en optredens. Als locatie wordt gedacht aan de Melkweg of Paradiso in Amsterdam.

Voor de invulling van het debat wordt samengewerkt met Cool Politics (nog niet bevestigd). Cool Politics is een stichting die via de invalshoek van cultuur en *party* politieke en maatschappelijke issues onder de aandacht van jongeren weet te brengen (zie Lowlands). In het debat komen inhoudelijke onderwerpen aan bod als coming out, homoseksualiteit in verschillende culturen, discriminatie et cetera. Onderwerpen worden mogelijk gepresenteerd in de vorm van korte statements op film met reacties van jongeren op straat. Hiermee kan een breed publiek worden bereikt, vanaf VMBO tot universitair. Mogelijk wordt aanvullend een soort jongerenlagerhuis georganiseerd, waarin jongeren onder leiding van een gespreksleider discussiëren. Hiermee bereik je het publiek met een hogere opleiding.

Daarnaast willen we artiesten programmeren die populair zijn onder de doelgroep. Namen die ons te binnen schieten zijn Bad Brya (Marokkaanse rapster), Hind, Brainpower, Tasha's World en Jamai. Mogelijk zal Marmoucha, die Marokkaanse en multiculturele feesten organiseren in bijvoorbeeld de Melkweg, worden benaderd. De combinatie van debat en cultuur is aantrekkelijk voor jongeren.

We willen het evenement laten beginnen met een inhoudelijk symposium voor professionals. Voor de invulling en uitwerking van het programma zal contact worden opgenomen met Cool Politics. De partners worden gevraagd deel te nemen aan een denktank met betrekking tot de slotmanifestatie. De slotmanifestatie komt tot stand in overleg met de klankbordgroep.

### 3.3.2 Emancipatie (ontwikkelingsveld II)

De activiteiten binnen ontwikkelingsveld II zijn gericht op ondersteuning van jongeren met homoseksueel gedrag bij het vinden van een eigen identiteit, het bepalen van een eigen 'plek' in de samenleving en de eigen gemeenschap en bij het oplossen van problemen en conflicten waarmee zij worden geconfronteerd.

Jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag vormen binnen dit ontwikkelingsveld een aparte doelgroep. Zij doorlopen een meervoudige emancipatie en identiteitsontwikkeling: als allochtoon in de Nederlandse samenleving en als homo in de eigen etnische kring. Voor deze jongeren is het van groot belang dat gedrag en houding van leeftijdgenoten uit eigen kring jegens homoseksualiteit positief is. Sommige allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag zullen daar op een of andere manier zelf een bijdrage aan willen leveren. Anderen onder hen zullen, doordat het onderwerp binnen de eigen kring wordt geagendeerd, behoefte hebben aan steun, feedback en counseling bij hun identiteits- en emancipatiestrijd.

Binnen ontwikkelingsveld II (emancipatie) ondernemen we de volgende activiteit.

### **II.1 Ontwikkelen netwerk landelijk informatie- en ondersteuning allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag**

*Trekker: Forum in samenwerking met stichting Habibi Ana en stichting Yoesuf*

*Betrokkenen: intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Analyse en plan van aanpak landelijk netwerk informatie en ondersteuning*
- *Pilot 'Habibi Ana' opgezet en uitgevoerd*

In Amsterdam en op sommige andere plaatsen bestaat reeds enige ervaring met ondersteuning aan allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag via laagdrempelige voorzieningen die aansluiten op de culturele achtergrond van deze jongeren. De periode waarin het masterplan wordt uitgevoerd is te kort om dergelijke centra ook elders op te zetten. Wel is het verstandig, de kennis en ervaring die hiermee is opgedaan beschikbaar en toegankelijk te maken, bijvoorbeeld voor andere instellingen (buurthuizen, vrouwenopvang et cetera) die hiermee nieuwe doelgroepen kunnen gaan bedienen.

Daartoe neemt Forum het voortouw in het ontwikkelen en overdraagbaar maken van een methodiek voor het verstrekken van informatie en ondersteuning op het gebied van homoseksualiteit aan de acht doelgroepen van het integratiebeleid.

We stemmen deze activiteiten zeer zorgvuldig af op de initiatieven die in het kader van het vier-stedenproject worden ondernomen in Amsterdam, Tilburg, Rotterdam en Den Haag. Daartoe zal regelmatig contact worden onderhouden met het Kenniscentrum voor homo-emancipatiebeleid, dat het ambtelijk secretariaat voert van het vier-stedenproject.

*Werkgroep*

Gekozen wordt voor een tweezijdige benadering. Enerzijds zet Forum een werkgroep op, waarin betrokken partners de vakinhoudelijke en organisatorische uitgangspunten van een landelijk informatie- en steunpunt gezamenlijk zullen vaststellen. De uitkomsten van deze werkgroep vormen het voornaamste resultaat van deze activiteit. Aan het eind van het Masterplan verwachten wij te beschikken

over een analyse en een daarmee verbonden plan van aanpak 'landelijk netwerk informatie- en ondersteuning'.

Het einddoel is niet per definitie een 'centrum' of 'instelling' in de klassieke zin van het woord. Wij kunnen ons een landelijk informatie- en ondersteuningsnetwerk voorstellen dat (grotendeels) virtueel opereert. Daarbij wordt rekening gehouden met de specifieke kenmerken van de acht doelgroepen van het integratiebeleid. Ook zal worden gekeken naar de inzet van vrijwilligers als intermediairen. Een en ander zal door de werkgroep worden uitgewerkt. Daarbij zal rekening worden gehouden met vergelijkbare initiatieven die vanuit OCW en VWS worden gefinancierd in het kader van de onderhavige problematiek.

#### *Pilot*

Anderzijds voeren wij een pilotproject uit, waarin de uitgangspunten van de werkgroep in praktijk zullen worden gebracht. Het pilotproject wordt opgezet en uitgevoerd in samenwerking met stichting Habibi Ana en Schorer (veilige haven, Gay & Lesbian Switchboard), Rotterdam Verkeert en Triangel Den Haag. Bedoeling is stichting Habibi Ana en stichting Yoesuf een centrale rol te geven, vanuit haar ervaring met informatie- en steunverlening.

Onderdelen van de pilot zijn telefonische info-helpline voor jongeren en volwassenen, inloopspreekuur, ontmoetingsplek, training en inzet van vrijwilligers en een wervings- en promotiestrategie.

### 3.3.3 Respect voor eigen kring (ontwikkelingsveld III)

De activiteiten binnen ontwikkelingsveld III (respect voor eigen kring) zijn erop gericht, jongeren te ondersteunen bij het vinden van een balans tussen private mening en publiek gedrag: het gesprek kunnen aangaan binnen en buiten de eigen kring.

Het bespreekbaar maken van homoseksualiteit binnen allochtone gemeenschappen is alleen mogelijk en effectief, als wordt uitgegaan van de culturele noties en overtuigingen van die gemeenschappen. Het opleggen van een Nederlandse norm kan polariserend werken; het onderwerp verder de taboesfeer indrukken en het moeilijker maken voor allochtone homoseksuelen 'uit de kast te komen'.

In tegenstelling tot jongeren lijken volwassenen veel moeilijker op open wijze over controversiële thema's na te willen denken; vaak omdat zij juist een normerende ouderrol (willen) vervullen. Het masterplan zal daarom de ondersteuning organiseren waarmee allochtone jongeren een balans kunnen vinden tussen hoe er 'thuis' en hoe er 'buiten' over homoseksualiteit wordt gedacht. Het masterplan zal hen de middelen bieden om het gesprek aan te gaan. *We zullen er echter voor waken, dat we het gesprek namens hen gaan voeren.*

Allochtone volwassenen (ouders, opvoeders, onderwijzers, werkgevers) zijn geen doelgroep in het masterplan, maar we zien ze wel als een aandachtsgroep. Zo zullen

we activiteiten in het masterplan toetsen op de mate waarin deze 'provocerend' kunnen overkomen en daarmee hun doel voorbij kunnen schieten. Ook zal er informatiemateriaal worden ontwikkeld dat door de doelgroep in het contact met de volwassen leden uit eigen kring kan worden gebruikt.

De volgende activiteiten stellen we voor binnen ontwikkelingsveld III te ondernemen:

### **III.1 Training en handleiding 'hier sta ik'**

*Trekker: stichting Yoesuf*

*Betrokkenen: Intervisiegroep en klankbordgroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Training tenminste 4 keer uitgevoerd*
- *Handleiding en overdraagbare methodiek ontwikkeld*

Op basis van ervaringen die door betrokken organisaties de laatste jaren zijn opgedaan in de ondersteuning van allochtone jongeren bij het bespreekbaar maken van gevoelige onderwerpen als seksualiteit in eigen kring, ontwikkelen we een training met bijbehorende handleiding voor counsellors en jongerenwerkers.

Uitgangspunt vormt de methodiek van stichting Yoesuf: de dialoog als werkvorm. De deelnemers worden in de uitvoering gestimuleerd om de verkregen thematische informatie met hun kennis en praktijkervaring interactief te verwerken. Hierbij ligt de nadruk op het begrijpen van processen zodat generatieve kennis ontstaat en de deelnemers zelfstandig en probleemoplossend in de praktijk kunnen werken. Ook wordt de functioneel gerichte houding met persoonlijk emotionele ervaringen, middels groepsoefeningen, gereflecteerd om te komen tot een veranderend en meer emancipatorisch handelen. Stichting Yoesuf ervaart dat de rol van allochtone trainers hierin zeer bevorderend werkt. Een training communicatieve weerbaarheid voor allochtone jongeren en volwassenen waarin op interactieve wijze de persoonlijke assertiviteit, gespreksvoering en presentatie versterkt worden. Onder de titel 'hier sta ik' bevordert de training de actieve participatie in de samenleving, in discussies en aan debatten.

Forum heeft stichting Yoesuf gevraagd de ontwikkeling van de training ter hand te nemen. In samenwerking met betrokken organisaties zal aandacht worden besteed aan toepassing van de methodiek binnen niet-islamitische groeperingen. De samenwerkende organisaties binnen het masterplan zullen worden betrokken bij het nader vormgeven van de training; gedacht wordt aan de werkvorm van een pilot-training, speciaal voor medewerkers van de leden van de klankbordgroep van het masterplan. Forum zal in samenwerking met Yoesuf de resultaten van vooroverleg, pilottraining en daadwerkelijke trainingen vastleggen in een plan voor mainstreaming van de gevolde methodiek onder de doelgroepen van het integratiebeleid.

Actieve participatie van de jongerendoelgroep in de training wordt gewaarborgd. Stichting Yoesuf gaat een werkgroep van minimaal 8 allochtone jongeren samenstellen die de training inhoudelijk gaat reflecteren, organiseren en in de presentatie deels gaan assisteren.

### **III.2 Serie bijeenkomsten voor jongeren en ouderen samen**

*Trekker: stichting Yoesuf*

*Betrokken: klankbord- en intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Contacten met lokale organisaties gelegd*
- *Format voor invulling van bijeenkomst opgesteld*
- *Tenminste 4 bijeenkomsten gehouden*

Verspreid over het land worden bijeenkomsten georganiseerd waarin jongeren en ouderen met elkaar in gesprek gaan over 'gevoelige thema's'.

In de bijeenkomsten komen 3 thema's aan bod: seksuele diversiteit, islam en de emancipatie van de vrouw en moslimjongeren en hun identiteit. Het programma zal uit twee dagdelen bestaan. In het eerste dagdeel wordt het kader van de 3 thema's geschetst. Vervolgens wordt op een interactieve wijze informatie gegeven. De aandacht hier gaat uit naar de verhouding tussen de seksualiteit en identiteit. In het tweede dagdeel worden de twee thema's van vrouwen en jongeren in een workshopvorm behandeld. Hierin worden de specifieke kenmerken van actieve emancipatie en integratie in de samenleving behandeld.

Forum zal voor deze bijeenkomsten een beroep doen op Yoesuf. Gevraagd zal worden bij de voorbereiding jongeren uit de deel-doelgroepen te betrekken, net als vertegenwoordigers van de diverse (lokale) allochtone gemeenschappen. De bijeenkomsten zullen worden voorbereid en besproken met de klankbordgroep.

Actieve participatie van de jongerendoelgroep in de serie bijeenkomsten wordt gewaarborgd door middel van de jongerenwerkgroep die door stichting Yoesuf zal worden samengesteld.

### **III.3 Info-materiaal en info-line 'homoseksualiteit' voor allochtone volwassenen**

*Trekker: Forum in samenwerking met stichting Yoesuf*

*Betrokken: klankbordgroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Voorlichtingsmateriaal ontwikkeld*
- *Behoeftenonderzoek info-line*

Ten behoeve van volwassenen zal materiaal worden ontwikkeld dat feitelijke informatie biedt over homoseksualiteit. Gedacht wordt aan onder andere een handleiding en een distributie- en publiciteitsplan bij dit materiaal, zodat het via 'gecontroleerde kanalen' (de eigen organisaties) zijn weg kan vinden naar de aandachtsgroep van allochtone volwassenen.



De betrokken organisaties zal worden gevraagd, in de afgelopen jaren ontwikkelde en verzamelde materialen ter beschikking te stellen. Stichting Yoesuf is gevraagd hiertoe samen met Forum de eerste stappen te zetten. Haar expertise, met name de grote ervaringen in het uitwerken van het thema met allochtonen, kan ingezet worden voor een complementaire voorlichting; ook in de doorontwikkeling van materialen richting niet-islamitische doelgroepen. Wat dat laatste betreft zal in de loop van het proces ook een beroep worden gedaan op Schorer (monitorfunctie).

Aanvullend zal Forum onderzoeken of behoefte bestaat aan een aparte methodiek voor het verstrekken van informatie aan allochtonen met vragen rondom homoseksualiteit en seksuele diversiteit. De methodiek besteedt met name aandacht aan het dilemma van mensen die leven in een moderne samenleving, maar (religieuze, culturele) overtuigingen hebben die daarop niet aansluiten. De methodiek zal worden ontwikkeld in overleg met de klankbordgroep.

### **III.4 Werkgroepen voor professionals uit de doelgroepen**

*Trekker: COC-Amsterdam*

*Betrokken: klankbord- en intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Circa 6 workshops en expertmeetings uitgevoerd*
- *Methodiek ontwikkeld in nauwe relatie met activiteit III.4*

De interculturalisatie van de homogemeenschap kent vele vraagstukken. Te denken valt aan het vraagstuk van dialoog tussen de homominderheid en etnische minderheden, specifieke voorwaarden voor voorlichting aan etnische minderheden, visie vanuit zowel etnische minderheden als vanuit homogemeenschap op homoseksuelen uit etnische minderheden en vraagstukken rond lesbiennes en transgenders in deze gehele werkomgeving.

Om te voorkomen dat deze en andere vraagstukken een barrière zullen vormen tijdens de implementatie van het masterplan, zullen er regelmatig expertmeetings en workshops worden georganiseerd die op deze vraagstukken inzoomen. Aandachtgroepen zijn jongerenwerkers en hulpverleners. Bij het bereiken van een doorbraak in het bespreekbaar maken van homoseksualiteit binnen allochtone gemeenschappen wordt vaak een zeer groot beroep gedaan op deze professionals. Zij worstelen met het dilemma, hoe ver hun verantwoordelijkheid eigenlijk reikt.

Forum heeft COC-Amsterdam gevraagd, het voortouw te nemen in de ontwikkeling en totstandkoming van de workshops. Schorer zal bij het ondersteuningstraject worden betrokken vanwege haar kennis van de professionalisering van hulpverleners (overdraagbaar maken). Voorts zal de methodiek worden gepresenteerd aan, en besproken met, de klankbordgroep.

De expertmeetings en workshops zullen worden voorbereid en uitgevoerd door Tania Barkhuis (COC-Amsterdam), op grond van haar ervaring in het entameren van samenwerking tussen de verschillende aandachtsgroepen. Barkhuis is voormalig

projectleidster van het landelijke project Brede Maatschappelijke Dialoog over homoseksualiteit en religie, levensbeschouwing en ethiek.

### **III.5 Train-de-trainer Religie en seksuele diversiteit**

*Trekker: stichting Yoesuf in samenwerking met Schorer en COC-landelijk*

*Betrokken: overige partners intervisiegroep*

*Resultaat na voltooiing van het Masterplan (februari 2006):*

- *Circa 6 workshops en expertmeetings uitgevoerd*
- *Methodiek ontwikkeld in nauwe relatie met activiteit III.4.*

Wij willen allochtone jongeren trainen in het geven van trainingen aan hun achterban. Op deze wijze initiëren wij een duurzaam proces waar zij zelf aan hun emancipatie en integratie werken. Forum heeft stichting Yoesuf gevraagd haar expertise hiertoe in te zetten op het gebied van emancipatie en Islam en haar ervaring met trainingen waarin alle vormen van emancipatie, seksualiteit, en identiteit aan de orde komen. De bedoeling is dat de train-de-trainer programma's zullen worden ontwikkeld in samenwerking met Schorer en zullen worden uitgevoerd voor professionals in het onderwijs (docenten VMBO, ROC en HBO), welzijn (jongerenwerk, vrouwenwerk, voorlichting), media (journalistiek), opvang en voorlichting en voor COC-medewerkers. COC-Landelijk wordt betrokken bij de mainstreaming van het aanbod

#### 3.4 Media

Diverse mediavormen worden tijdens de hierboven beschreven activiteiten strategisch ingezet. Landelijk dekkende radio, landelijk te verspreiden printuitingen en mogelijk het gebruik van tv zijn essentiële instrumenten in de realisering van dit masterplan. Het gebruik van radio, print en mogelijk tv betekent dat we de doelgroep in zeer grote getale kunnen bereiken; we zullen in staat zijn veel meer allochtone jongeren te betrekken in het agenderen van het thema homoseksualiteit dan wanneer we ons tot debatten en bijeenkomsten zouden beperken. Media die in aanmerking komen zijn onder andere:

- NMO
- NT-NL
- Maghreb.nl
- Maroc.nl
- Generation Now!
- Hindoestaanse omroep
- The Box

Er zal een zorgvuldig persbeleid worden gevoerd in de periode waarin het masterplan wordt uitgevoerd. We zullen beoordelen, welke activiteiten van belang kunnen zijn voor landelijke of lokale media – met als dubbel doel het brede publiek over de thematiek te informeren én het bereik richting primaire doelgroep te vergroten. Via gerichte contacten met geselecteerde kranten, radio- en tv-rubrieken

willen wij dit dubbele doel bereiken. Voorlopig lijken daartoe voor in aanmerking te komen:

- onderdelen van de geplande slotmanifestatie,
- gesprekken met deskundigen, begeleiders en professionals.

Tegelijk zijn wij ons zeer bewust van de bijzondere verantwoordelijkheid die we dragen met betrekking tot de kwetsbaarheid van het onderwerp. De doelgroep praat binnen eigen kring niet, of niet makkelijk over (homo-)seksualiteit; de aanwezigheid van journalisten, microfoons of camera's kan al snel averechtse effecten hebben.

## 4 Monitoring, evaluatie en mainstreaming

### 4.1 Monitoring en evaluatie

We gebruiken de zes dimensies uit paragraaf 1.2 als criteria voor monitoring en evaluatie. Aan de hand van observatie tijdens de activiteiten proberen we een tendens te beschrijven in het denken en handelen van de doelgroep ten aanzien van het thema homoseksualiteit. Daarbij beoordelen we de invloed op dat denken en handelen van instrumenten die bij het agenderen van homoseksualiteit binnen de allochtone gemeenschappen worden ingezet. Onze werkvraag luidt:

*Bestaat de indruk dat het gebruik van deze instrumenten van positieve invloed is op de manier waarop door allochtone jongeren tegen het thema homoseksualiteit wordt aangekeken?*

Gebruik zal worden gemaakt van de zogenaamde Participatieladder om deze vraag gesystematiseerd te kunnen beantwoorden. Aantrekkelijk element van de Participatieladder is dat de diverse deel-doelgroepen naar etniciteit en naar opleidingsniveau/leeftijd kunnen worden onderscheiden. Zie de bijlage.

Voor de monitoring en evaluatie wordt ook gebruik gemaakt van de vragen in de bijlage.

Monitoring en evaluatieactiviteiten worden uitgevoerd door Forum.

### 4.2 Mainstreaming

Forum en haar partners vinden het van belang dat het masterplan een aanzet geeft tot structurele veranderingen c.q. de totstandkoming van een methode en bijbehorende instrumenten die herhaald inzetbaar zijn. Daarom beschouwen wij mainstreaming van de behaalde resultaten/producten als een belangrijke nevendoelelstelling in het masterplan. Hiertoe dienen de monitoring en evaluatieactiviteiten die wij tijdens en na afloop van de activiteiten uit het masterplan zullen uitvoeren. Monitoring en evaluatie aan de hand van vooraf vastgestelde criteria resulteert in overdraagbare ervaring, kennis en producten die na de uitvoering van het masterplan ter beschikking komen aan de partnerorganisaties en relevante derden.

Er zal een catalogus worden opgesteld en verspreid onder potentiële afnemers van beschikbare producten, instrumenten, methodieken en ondersteuning.

Forum zelf streeft naar verankering van kennis en methodieken waar het de interculturalisatie van (het bespreekbaar maken van) seksuele diversiteit betreft.

Voor de mainstreaming van instrumenten, producten en ervaringen kan ook een website (kennisbank) worden opgezet, ten behoeve van professionals die nu en in

de toekomst willen werken aan het bespreekbaar maken van homoseksualiteit in allochtone gemeenschappen. Voor het opzetten en beheren van deze website overweegt Forum de ondersteuning van Yoesuf en het Kenniscentrum voor homo-emancipatiebeleid in te roepen. Voordat evenwel met zo'n website kan worden begonnen, zullen nadere afspraken met DCIM nodig zijn met betrekking tot de financiering van de site in het eerste jaar (t/m december 2006).

De producten, instrumenten, methodieken en ondersteuning die wij verwachten eind 2005 voor mainstreaming beschikbaar te hebben worden in de bijlage opgesomd.

#### *Effectmeting*

De projectleiding die voor de uitvoering van het masterplan verantwoordelijk is, krijgt ook tot taak om de bestaande kwantitatieve gegevens over houding en gedrag ten aanzien van homoseksualiteit in etnische kringen gedurende de looptijd van het masterplan in kaart te brengen. Deze worden niet alleen verzameld op basis van bestaande kwantitatieve literatuur (Motivaction, Netwerk e.a.). Ook wordt in contact met het Sociaal en Cultureel Planbureau gezien in hoeverre gedurende haar lopende onderzoek specifiek gegevens hierover verzameld worden en op welke wijze de resultaten van de uitvoering van het masterplan nieuwe relevante data kunnen opleveren.

## Bijlage 1: Planning

Masterplan 'Homoseksualiteit bespreekbaar maken' Activiteitenplanning september 2005 – februari 2006			
<i>Nr</i>	<i>Activiteit</i>	<i>Vorbereiding</i>	<i>Uitvoering/beschikbaar</i>
I.1	Lokale bijeenkomsten	september - oktober	vanaf oktober
I.2	Publiciteitsplan	september - oktober	vanaf november
I.3	Radioprogramma's	september - november	december - februari
I.4	Voorlichtingsmateriaal	november - december	januari
I.5	Slotmanifestatie	oktober - januari	februari
II.1	Netwerk ontwikkelen	vanaf september	Voortdurend
III.1	Training 'hier sta ik'	september - november	december - januari
III.2	Bijeenkomsten jong+oud	september - november	december - januari
III.3	Info-materiaal	vanaf december	februari
III.4	Werkgroepen professionals	september - oktober	oktober - februari
III.5	Train-the-trainer	september - oktober	november - januari
K.1	Klankbordbijeenkomst 1		september
K.2	Klankbordbijeenkomst 2		december
K.3	Klankbordbijeenkomst 3		februari
V.1	Intervisiebijeenkomst 1		september
V.2	Intervisiebijeenkomst 2		oktober
V.3	Intervisiebijeenkomst 3		november
V.4	Intervisiebijeenkomst 4		januari
V.5	Intervisiebijeenkomst 5		februari
P.1	Kennisbank	november	februari
P.2	Monitoring	voortdurend	februari
P.3	Evaluatie		februari
P.4	Eindrapportage		maart
P.5	Financiële verantwoording		maart

## Bijlage 2: Mainstreaming

1. Methodiek voor het organiseren van lokale bijeenkomsten rondom homoseksualiteit/seksuele diversiteit ten behoeve van allochtone jongeren, inclusief materiaal.
2. Artikelenreeks voor en door deel-doelgroepen (Marokkanen, Turken, Zuid-Europeanen, Surinamers/Antillianen, Molukkers en vluchtelingen) rondom homoseksualiteit/seksuele diversiteit; netwerk betrokken journalisten/tekstschrijvers.
3. Plan van aanpak themaspecifieke website.
4. Serie radio-discussieprogramma's, beschikbaar op CD.
5. Deelgroepspecifiek voorlichtingsmateriaal, met verwijzing naar informatie en ondersteuningsmogelijkheden rondom homoseksualiteit/seksuele diversiteit.
6. Methodiek informatie- en ondersteuningsnetwerk voor allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens/gedrag via laagdrempelige voorzieningen die aansluiten op de culturele achtergrond van deze jongeren.
7. Training 'hier sta ik' ten behoeve van de ondersteuning van allochtone jongeren bij het bespreekbaar maken van gevoelige onderwerpen als seksualiteit in eigen kring, inclusief bijbehorende handleiding voor counsellors en jongerenwerkers.
8. Verslagen van bijeenkomsten waarin jongeren en ouderen met elkaar in gesprek gaan over 'gevoelige thema's'.
9. Opzet voor info-materiaal en info-line voor volwassenen voor het verstrekken van informatie aan allochtonen met vragen rondom homoseksualiteit en seksuele diversiteit. Rapport kwantitatieve data inzake houding/gedrag homoseksualiteit in etnische kringen.
10. Verslagen van werkgroepen 'interculturalisatie en seksuele diversiteit voor professionals'.
11. Rapport databank ontwikkelde kennis, samenwerkingsrelaties en methodieken.

## Bijlage 3: Vragen voor monitoring en evaluatie

Bij de evaluatie kijken we naar leerervaringen, succesfactoren en valkuilen. We kunnen kijken naar het proces, het bereik, de impact en de effecten.

### Procesvragen:

Welke aspecten *van de organisatie* van deze activiteit hebben eraan meegewerkt om antwoorden op onze vragen te krijgen of om een vruchtbare dialoog te bewerkstelligen?

### Bereikvragen:

Wie deden er mee? Waren dat de bedoelde partners? Zo ja, hoe zijn ze bereikt, zo nee, wat ging er mis?

### Impactvragen:

Hoe was de kwaliteit van de discussie, de dialoog of de voorlichting? Waaraan meten we die kwaliteit af? Waarom bereikten we die kwaliteit? Hebben we suggesties voor andere organisaties om een zelfde of betere impact te bereiken?

### Effect:

Twee soorten effect: op mensen en op processen.

Mensen: wat voor kort of middellange termijn effect heeft activiteit op de deelnemers? Hoe weten we dat? (Gemeten, gezien, gehoord?).

Processen: vormde de activiteit een bouwsteen of stap in een groter geheel? Welke stap voorwaarts was gepland en is dat ook gelukt? Welke consequenties heeft deze stap voor vervolgstappen? Als gepland of anders?

Andere leerervaringen, succesfactoren, valkuilen?

### **Korte checklist** (voor het maken van een evaluatieverslag)

#### Doelen:

- ? Proces: (welke succesfactoren en valkuilen bij de organisatie)
- ? Bereik: (wie, waarom)
- ? Impact: (waarom goede activiteit of niet, illustratie met praktische voorbeelden)
- ? Effect: (wat is bereikt bij de deelnemers, welke stap is gezet in het traject)

#### Suggesties:

- ? Succesfactoren: (do's)
- ? Valkuilen: (don'ts)

#### Andere relevante informatie voor belangstellende organisatoren:

- ? Budget
- ? Geïnvesteerde uren
- ? Lokale partners
- ? Wervingsmethoden
- ? Gebruikte PR



## Bijlage 4: Participatieladder

Op de *participatieladder* kent jeugdparticipatie acht 'treden':

### 1. Manipulatie

De jeugd wordt ingezet bij acties voor belangen die volwassenen hebben geformuleerd, waarvan zij zelf de inhoud en/of gevolgen niet overzien of begrijpen.

### 2. Decoratie

De jeugd wordt ingeschakeld om acties van volwassenen 'op te luisteren'. Dit gebeurt vaak door 'onroerende' activiteiten zoals het oplaten van ballonnen, zang en dans. Volwassenen pretenderen ook niet dat dit in het belang van het kind is.

### 3. Afkopen

De jeugd krijgt een stem, maar in die zin dat volwassenen 'kindvriendelijk' willen zijn, bijvoorbeeld door ze in een conferentiepanel te zetten waarin ze het 'leuk doen'.

### 4. In opdracht, maar geïnformeerd

Volwassenen nemen het initiatief om de jeugd in te schakelen, maar stellen de kinderen op de hoogte over het hoe en waarom. De kinderen delen het doel van het project en kunnen zelf besluiten om te participeren. Ze worden voldoende geïnformeerd om te begrijpen waar het om gaat en weten wie er waarover besluit.

### 5. Consulteren en informeren

De jeugd wordt vooraf uitgebreid geraadpleegd over een project wat door de volwassenen ontworpen en geleid wordt. De mening van de jeugd krijgt een serieuze behandeling.

### 6. Initiatief bij volwassenen, jeugd beslist mee

De volwassenen nemen het initiatief en bereiden de beslissingen voor; zij dragen zorg voor de randvoorwaarden en de jeugd beslist in samenspraak met de volwassenen.

### 7. Initiatief en leiding bij de jeugd

De jeugd neemt het initiatief en bereidt beslissingen voor; volwassenen dragen zorg voor de randvoorwaarden en de jeugd beslist in harmonie met volwassenen.

### 8. Initiatief bij de jeugd, zij beslissen samen met volwassenen

De jeugd neemt zelf het initiatief en werkt het idee uit in samenspraak met volwassenen. Gezien de gedeelde verantwoordelijkheid tussen de jeugd en de volwassenen is dit de hoogste participatievorm.